

6. Карамзаў, В. Макі / В. Карамзаў // Дзеяслоў. – 2014. – № 3 (70). – С. 86–91.

7. Кожевникова, Н. А. Типы повествования в русской литературе XIX–XX вв. / Н. А. Кожевникова. – Москва: РАН ИРЯ, 1994. – 333 с.

8. Корман, Б. О. Избранные труды по теории и истории литературы / Б. О. Корман. – Ижевск: Изд-во Удмурт. ун-та, 1992. – 236 с.

9. Тмарченко, Н. Д. «Событие рассказывания»: структура текста и понятия нарратологии / Н. Д. Тмарченко // Теория литературы: в 2 т. – М.: Изд. центр «Академия», 2004. – Т. 1. – С. 205–242.

УДК 37.013.8

АКТУАЛЬНЫЯ АСПЕКТЫ РЕАЛІЗАЦЫ МУЗЕЙНА-ПЕДАГАГІЧНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НА ЎРОКАХ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

С. Д. Грынько

*Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы
г. Гродна, Рэспубліка Беларусь
s.grinko@inbox.ru*

У артыкуле асвятляюцца асноўныя аспекты рэалізацыі музейна-педагагічнай дзейнасці пры вывучэнні беларускай літаратуры на другой ступені агульнай сярэдняй адукацыі ва ўмовах інфарматызацыі. Падкрэсліваецца роля інфармацыйных тэхналогій пры рэалізацыі супрацоўніцтва навучальнай установы і музея.

Ключавыя словы: музей; музейна-педагагічная дзейнасць; выхаванне; інфармацыйныя тэхналогіі.

CURRENT ASPECTS OF REALIZATION MUSEUM-PEDAGOGICAL ACTIVITY ON THE ROCKS OF BELARUSIAN LITARATURE

S. D. Grinko

*Yanka Kupala State University of Grodno
Grodno, Republic of Belarus
s.grinko@inbox.ru*

The article covers the main aspects of the implementation of museum-pedagogical activities in the study of Belarusian literature at the second level of general secondary education in the context of informatization. The role of information technologies in the implementation of cooperation between the educational institution and the museum is emphasized.

Key words: museum; museum-pedagogical activity; upbringing; information technology.

Згодна з «Кодэксам Рэспублікі Беларусь аб адукацыі» працэс выхавання ў навучальных установах нашай краіны павінен ажыццяўляцца на агульначалавечых, гуманістычных каштоўнасцях, культурных і духоўных традыцыях беларускага народа, дзяржаўнай ідэалогіі, адлюстроўваць інтарэсы асобы, грамадства і дзяржавы [3, с. 20]. Падрыхтоўка маладога пакалення да жыцця ў сучасным соцыуме, «фарміраванне рознабакова развітой, маральна сталай, творчай асобы навучэнца» [3, с. 20] набывае выключную важнасць, зыходзячы з рэальнай сучаснага грамадства: наступствы глабалізацыі і інфарматызацыі ва ўсіх сферах жыццядзейнасці, тэхнічны прагрэс і пагаршэнне экалагічнай сітуацыі на планеце. У эпоху хуткасных сацыяльна-эканамічных змен актуальнай для падрыхтоўкі навучэнскай моладзі да

жыцця ў грамадстве з'яўляецца арыентацыя іх на агульначалавечыя і нацыянальныя каштоўнасці, стымуляванне да стваральнай і творчай дзейнасці на карысць грамадству.

Музей – установа культуры, якая выконвае ролю захавальніка каштоўнасцей, назапашаных чалавецтвам, што напамінаюць грамадзянам аб іх гістарычных каранях і нацыянальным багацці, мае багаты адукацыйны патэнцыял. Ва ўмовах рынкавых адносін, канкурэнцыі, росту спажывецкіх інтарэсаў, калі абвастраецца недахоп гуманнасці, спагады, дабрыві, маральнасці людзей, музей выступае той інстанцыяй, якая здольная скіраваць чалавека да найлепшых узораў яго дзейнасці, да культурных здабыткаў. Для гэтай установы, па словах рускага філосафа М. Ф. Фёдарова, не існуе таго, што «ўваскрасіць і ажывіць немагчыма», таму музей можа і павінен «вяртаць жыццё» [8, с. 10]. Даследчык А. Г. Ванслава падкрэслівае важнасць эмацыянальнага ўплыву сродкаў «храма музаў» на наведвальнікаў, адзначаючы, што ўвесь свет можна разглядаць як музей. Згодна з яе меркаваннем, музейная педагогіка – перш за ўсё метадыка і тэхналогія работы з людзьмі, з іх свядомасцю з дапамогай музейных сродкаў [1, с. 25].

Значэнне музейна-педагагічнай дзейнасці для адукацыйнага працэсу ў Рэспубліцы Беларусь падкрэсліваецца ў «Праграме бесперапыннага выхавання дзяцей і навучэнскай моладзі на 2020–2025 гады». Сярод важных напрамкаў выкарыстання сродкаў музея ў выхаванні навучэнцаў называюцца наступныя: тэматычныя выставы, урокі мужнасці, лекцыі, семінары на базе музеяў; стварэнне і пастаяннае абнаўленне лакальных сайтаў музеяў; распрацоўка і рэалізацыя адукацыйных музейных праектаў; рэспубліканскі конкурс на лепшую музейную знаходку; рэспубліканскі конкурс віртуальных музеяў устаноў адукацыі [4].

Мэтазгоднасць выкарыстання музейна-педагагічнай дзейнасці ў выхаванні вынікае са спецыфікі ўплыву гэтай установы на светапогляд асобы шляхам пагружэння яе ў спецыяльна арганізаванае прадметна-прасторавое асяроддзе, якое змяшчае ў сабе творы мастацтва і помнікі прыроды, экзатычныя прадметы і гістарычныя рэліквіі [7, с. 23]. Нарматыўнымі дакументамі вызначаецца неабходнасць «інфармацыйнага забеспячэння выхаваўчай работы ва ўстановах адукацыі з улікам найноўшых дасягненняў у галіне сродкаў інфарматызацыі і інфармацыйных тэхналогій» [4].

За кошт выкарыстання гэтых тэхналогій музейна-педагагічная дзейнасць на ўроках беларускай літаратуры на другой ступені сярэдняй адукацыі можна ажыццяўляць досыць шырока. далучаючы навучэнца да духоўнай культуры свайго і іншых народаў, што дазволіць асобе лепш зразумець сваю прыродную сутнасць, засвойваючы матэрыял на аснове гісторыка-культурнай спадчыны. Літаратура як мастацтва слова з'яўляецца, па меркаванні аўтараў Канцэпцыі літаратурнай адукацыі, крыніцай «спасціжэння прыроды, грамадскага жыцця ў яго разнастайных праявах, дыялектычных зменах, зрухах, дзейным сродкам маральнага выхавання асобы з багатым духоўным светам, гуманістычным поглядам на рэчаіснасць, далучанай да беларускай культуры і іншых народаў свету, з жывым крытычным мысленнем, выразна сфарміраванымі жыццёвымі інтарэсамі і каштоўнасцямі» [4, с. 51–52]. Літаратура – неад'емная частка грамадства. Менавіта ў ёй адлюстраваны сацыяльны, гістарычны і асабісты вопыт у спасціжэнні свету. Праз літаратурную спадчыну чалавек падтрымлівае сувязь з папярэднімі пакаленнямі, мае магчымасць пераймаць іх каштоўнасці і лепш зразумець структуру светабудовы.

Трэба адзначыць, што асоба, спасцігаючы праз розныя віды мастацтва (у тым ліку і літаратуру) уласную сутнасць, дадзеную ёй ад нараджэння, пачынае лепш зразумець менталітэт свайго народа, нацыянальны характар, які абумоўлівае паводзіны чалавека. Таму вельмі важна, на наш погляд, далучаць навучэнца да этнічнай культуры, якая з'яўляецца падмуркам да самаадукацыі і рэалізацыі сябе ў грамадстве.

На думку С. Л. Траянскай, вельмі важна пры засваенні гуманітарных ведаў абапірацца на пачуццёвае ўспрыманне інфармацыі: эмпатыю, інтуітыўна-эмацыянае пранікненне ў сакральны сэнс, які не можа быць дасягальны для звычайных рацыянальных шляхоў навуковага пазнання [7, с. 12]. На наш погляд, выкарыстанне адукацыйных магчымасцей музея пры вывучэнні беларускай літаратуры забяспечвае «пагружэнне» асобы ў каштоўнасцю сутнасць матэрыялу за кошт візуалізацыі, эстэтычнага і культурнага ўздзеяння ўсіх сродкаў «храма музаў»: музейнага прадмета, музейнай экспазіцыі, музейнага асяроддзя. Такім чынам ствараюцца ўмовы для лепшага разумення сэнсу, зместу, ідэйнай сутнасці вывучаных твораў.

Формы навукова-асветніцкай работы музея самыя розныя: экскурсіі, кансультацыі, лекцыі, рухомыя выставы, розныя масавыя мерапрыемствы (гурткі і клубы, музейныя

алімпіяды і конкурсы, лекцыі і тэматычныя вечары, навукова-дапаможныя кабінеты пры музеях і інш.).

Спалучаючы адукацыйную дзейнасць гэтай установы з інфармацыйнымі тэхналогіямі, на наш погляд, можна рэалізаваць некалькі задач:

- зарыентаваць педагогічны працэс на інтарэсы і патрэбнасці навучэнца;
- даць магчымасць навучэнцу для рэалізацыі ўласнай адукацыйнай траекторыі;
- пашырыць суб'ект-суб'ектныя адносіны ў працэсе выхавання асобы;
- рэалізаваць міжпрадметныя сувязі ў навучанні і выхаванні;
- стымуляваць даследчую працу школьнікаў;
- аптымізаваць працэс інфарматызацыі педагогічнага працэсу.

Для эфектыўнага ўзаемадзеяння з музеем пры вывучэнні беларускай літаратуры і прымянення пры гэтым інфармацыйных тэхналогій намі распрацаваны заданні па ажыццяўленні музейна-педагогічнай дзейнасці. Сярод якіх:

- выкарыстанне інфармацыі з сайтаў музеяў на ўроках пры выкладанні матэрыялу: ілюстрацыі прадметаў, фотаздымкі гістарычных асоб, цікавыя звесткі, віртуальныя туры;
- выкананне навучэнцамі заданняў творчага характару ў час заняткаў на аснове музейнай інфармацыі, якая змешчана ў сетцы Інтэрнэт;
- стварэнне віртуальнага музея пісьменніка на аснове матэрыялу вучэбнага дапаможніка, дадатковай літаратуры (у тым ліку і з электронных носбітаў), вучэбнага кантэнту ў электронным адукацыйным рэсурсе (<http://e-vedy.adu.by/>) па беларускай літаратуры для адпаведнага класа;

• уключэнне навучэнцаў у даследчую працу (з выкарыстаннем інфармацыі ў Інтэрнэце) па вывучэнні гісторыі ўласнай сям'і (стварэнне «Музея сям'і»), што фарміруе ў асобы ўсведамленне грамадскай значымасці свайго лёсу, закладвае аснову для сацыяльнай творчасці, якая, па меркаванні К. У. Гаўрылавец, знаходзіць выражэнне ў сумеснай з дарослымі дзейнасці па ўдасканаленні сацыяльнага асяроддзя, а таксама ў самаўдасканаленні [2, с. 96];

• вывучэнне кантэнту сайтаў музеяў розных профіляў і выкананне пры падрыхтоўцы дамашняга задання творчай працы (малюнак, сачыненне, эсэ, прэзентацыя, буклет, газета і інш.), якая звязана з праграмным матэрыялам па літаратуры.

Для алгарытмізацыі працы па стварэнні віртуальнага музея сумесна з навучэнцамі распрацоўваецца схема музея, дзе прадстаўлены яго састаўныя часткі, крытэрыі-характарыстыкі гэтай установы (Схема 1).

Схема 1. Складнікі-крытэрыі, якім адпавядае музей

Агульныя патрабаванні да стварэння музея канкрэтызуюцца ў крытэрыях-складніках музея асобнага пісьменніка, дзе кожная састаўная частка напаяняецца інфармацыяй аб размяшчэнні прадметаў (Схема 2).

Схема 2. Складнікі музея пісьменніка

Такім чынам, пры выкарыстанні адукацыйных магчымасцей музея ў педагагічным працэсе навучэнца далучаецца да нацыянальнай спадчыны праз непасрэднае бачанне прадмета, які знаходзіцца ў пэўным культурным і гістарычным кантэксце. За кошт рэалізацыі музейна-педагагічнай дзейнасці, якая спалучаецца з інфармацыйнымі тэхналогіямі, адбываецца фарміраванне асобы, якая здольная да ўзаемадзеяння з навакольным асяроддзем, з людзьмі, а таксама знаходзіцца ў працэсе самаўдасканалення.

На нашу думку, найбольш эфектыўным з'яўляецца ўзаемадзеянне навучальнай установы з музеем пры прымяненні як традыцыйных форм супрацоўніцтва, такіх як экскурсіі, кансультацыі, урокі, лекцыі, сустрэчы са знакамітымі людзьмі, гульні, віктарыны і інш., так і пры інтэграцыі музейна-педагагічнай дзейнасці з інфармацыйнымі тэхналогіямі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Ванслова, Е. Г. Музейная педагогика в XXI веке / Е. Г. Ванслова // Мир музея. – 2005. – № 3. – С. 25–27.
2. Гавриловец, К. У. Гуманистическое воспитание в школе: пособие для директоров школ, учителей, классных руководителей / К. В. Гавриловец. – Минск: Полымя, 2000. – 119 с.
3. Кодекс Республики Беларусь об образовании: с изм. и доп. по состоянию на 21 сент. 2016 г. – Минск: Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь, 2016. – 400 с.
4. Праскаловіч, В. У. Канцэпцыя вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура» (V–XI класы). Праект / В. У. Праскаловіч [і інш.] // Роднае слова. – 2016. – № 3. – С. 51–60.
5. Программа непрерывного воспитания детей и учащейся молодежи на 2021–2025 гг. [Электронный ресурс] : утв. Постановл. № 312 Мин-во. обр. Респ. Беларусь от 31.12.2021. – Режим доступа: <https://adu.by/images/2021/03/programma-vospitaniya-2021-2025.pdf>. – Дата доступа: 01.09.2021.
6. Столяров, Б. А. Музейная педагогика. История, теория, практика: учеб. пособие / Б. А. Столяров. – М.: Высш. шк., 2004 – 216 с.
7. Троянская, С. Л. Музейная педагогика и ее образовательные возможности в развитии общекультурной компетентности: учеб. пособие / С. Л. Троянская. – Ижевск: Ассоциация «Научная книга», 2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elibrary.udsu.ru/xmlui> – Дата доступа: 12.08.2019.
8. Фёдоров, Н. Ф. Музей, его смысл и назначение // Музейное дело и охрана памятников / Н. Ф. Фёдоров. – М.: Рос. гос. б-ка, 1992. – 60 с.

УДК 373.5.016:821.161.3.09(075.8)

ТВОРЧАЯ СПАДЧЫНА АЛЕГА ЛОЙКІ ВА ЎСПРЫМАННІ ШКОЛЬНІКАЎ

В. Ю. Дылеўская

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
Мінск, Рэспубліка Беларусь
valentinadylevskaja42@gmail.com*

У артыкуле разглядаецца пытанне выкарыстання твораў Алега Лойкі ў школьным курсе беларускай літаратуры пры вывучэнні творчасці Францыска Скарыны, Янкі Купалы, а таксама на ўроках дадатковага чытання.

Ключавыя словы: Алег Лойка; раман-эсэ; дадатковае чытанне.